

EUROOPA KOHTU OTSUS

4. mai 1999*

EMÜ-Türgi assotsiatsioonileping – Assotsiatsiooninõukogu otsus – Sotsiaalkindlustus – Kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte – Vahetu õigusemõju – Türgi kodanik, kellel on lubatud ühes liikmesriigis elada – Õigus saada peretoetusi selle riigi kodanikega samadel tingimustel

Kohtuasjas C-262/96,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EÜ asutamislepingu artikli 177 (nüüdne EÜ asutamislepingu artikkel 234) alusel Sozialgericht Aacheni (Saksamaa) esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Sema Sürül

ja

Bundesanstalt für Arbeit,

eelotsust assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse 3/80 (Euroopa Ühenduste liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta Türgi töötajate ja nende pereliikmete suhtes) (EÜT 1983, C 110, lk 60) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president G. C. Rodríguez Iglesias, kodade esimehed J.-P. Puissochet, G. Hirsch ja P. Jann, kohtunikud J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón ja R. Schintgen (ettekandja),

kohtujurist: A. La Pergola,

kohtusekretär: asekohtusekretär H. von Holstein,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– pr Sürül, keda esindas advokaat Rainer M. Hofmann, Aachen,

– Saksa valitsus, mida esindasid liitvabariigi majandusministeeriumi kõrgem ametnik Ernst Röder ja sama ministeeriumi ametnik Bernd Kloke,

– Prantsuse valitsus, mida esindasid välisministeeriumi õigusosakonna talituse juhataja Catherine de Salins ja sama talituse asjur Anne de Bourgoing,

– Austria valitsus, mida esindas liidukantsleriameti ametnik Wolf Okresek,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Assistant Treasury Solicitor John E. Collins, keda abistas *barrister* Eleanor Sharpston,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, mida esindasid õigusnõunikud Peter Hillenkamp ja Pieter van Nuffel,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 25. novembri 1997. aasta kohtuistungil ära kuulanud suulised märkused, mille esitasid pr Sürül (esindaja: Rainer M. Hofmann), Saksa valitsus (esindaja: liitvabariigi majandusministeeriumi vanemametnik Claus-Dieter Quassowski), Prantsuse valitsus (esindaja: välisministeeriumi õiguskantsler Kären Rispal-Bellanger), Madalmaade valitsus (esindaja: välisministeeriumi abiõigusnõunik Marc Fierstra), Ühendkuningriigi valitsus (esindaja: Eleanor Sharpston) ja komisjon (esindaja: Peter Hillenkamp),

olles 12. veebruari 1998. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

arvestades 23. septembri 1998. aasta määrust kohtuliku arutamise taasavamise kohta,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 11. novembri 1998. aasta kohtuistungil ära kuulanud suulised märkused, mille esitasid pr Sürül (esindaja: Rainer M. Hofmann), Saksa valitsus (esindaja: Claus-Dieter Quassowski), Prantsuse valitsus (esindaja: Anne de Bourgoing), Madalmaade valitsus (esindaja: Marc Fierstra), Ühendkuningriigi valitsus (esindaja: John E. Collins, keda abistas *barrister* Mark Hoskins) ja komisjon (esindaja: Peter Hillenkamp),

olles 17. detsembri 1998. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Sozialgericht Aachen esitas 24. juuli 1996. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 26. juulil, EÜ asutamislepingu artikli 177 (nüüdne EÜ asutamislepingu artikkel 234) alusel kolm eelotsuse küsimust assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse 3/80 (Euroopa Ühenduste liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta Türgi töötajate ja nende pere liikmete suhtes) (EÜT 1983, C 110, lk 60) teatavate sätete tõlgendamise kohta.
- 2 Need küsimused tekkisid kohtuasjas Türgi kodanik Sema Sürül vs. Bundesanstalt für Arbeit, mille esemeks on Bundesanstalt für Arbeiti keeldumine maksta pr Sürülile alates 1. jaanuarist 1994 peretoetust.

EMÜ-Türgi assotsiatsioon

- 3 Lepingule assotsiatsiooni loomiseks Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel kirjutasid 12. septembril 1963. aastal Ankaras ühelt poolt alla Türgi Vabariik, teiselt poolt EMÜ

liikmesriigid ja ühendus ise ning see sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10) (edaspidi „leping”).

4 Artikli 2 lõike 1 kohaselt on lepingu eesmärk aidata kaasa jätkuvale ja tasakaalustatud kaubandus- ja majandussidemete tugevnemisele lepinguosaliste vahel. Selleks näeb leping ette ettevalmistava etapi, mis võimaldab Türgi Vabariigil tugevdada ühenduse abiga oma majandust (artikkel 3), üleminekuetapi, mis seisneb tolliliidu järkjärgulises rakendamises ja majanduspoliitika ühtlustamises (artikkel 4), ning lõppetapi, mis rajaneb tolliliidul ja hõlmab lepinguosaliste majanduspoliitika tihedamat koordineerimist (artikkel 5).

5 Lepingu artikkel 6 on sõnastatud järgmiselt:

„Assotsiatsiooni rakendamiseks ja järkjärguliseks arendamiseks kohtuvad lepinguosalisel assotsiatsiooninõukogus, mis tegutseb talle käesoleva lepinguga antud volituste raames.” [Siin ja edaspidi on osundatud lepingut tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

6 Artiklis 8, mis asub lepingu II jaotises „Üleminekuetapi rakendamine”, on sätestatud:

„Artiklis 4 nimetatud eesmärkide elluviimiseks määrab assotsiatsiooninõukogu enne üleminekuetapi algust vastavalt ajutise protokollis artiklis 1 sätestatud menetlusele kindlaks tingimused, korra ja ajakava Euroopa Ühenduse asutamislepingus nimetatud valdkondi puudutavate sätete rakendamiseks, mida peab arvesse võtma; see kehtib eelkõige käesolevas jaotises sisalduvate valdkondade ja kaitseklauslite suhtes, mis osutuvad otstarbekaks.”

7 Järgmiseks on samuti II jaotises asuvas artiklis 9 sätestatud:

„Lepinguosalised tunnistavad, et lepingu kohaldamisalas ja ilma, et see mõjutaks erisätteid, mis võidakse vastu võtta artikli 8 kohaldamiseks, on keelatud igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine vastavalt ühenduse asutamislepingu artiklis 7 sätestatud põhimõttele.”

8 Lepingu artiklis 12 on sätestatud:

„Lepinguosalised lepivad kokku, et juhinduvad ühenduse asutamislepingu artiklitest 48, 49 ja 50, et tagada omavahel järk-järgult töötajate vaba liikumine.”

9 Lepingu artikli 22 lõikes 1 on sätestatud:

„Assotsiatsiooninõukogu on pädev vastu võtma käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks vajalikke otsuseid lepingus sätestatud juhtudel. Kumbki lepinguosaline võtab assotsiatsiooninõukogu otsuste elluviimiseks vajalikud meetmed [...]”

10 23. novembril 1970. aastal Brüsselis allkirjastatud ning ühenduse nimel nõukogu 19. detsembri 1972. aasta määrusega (EMÜ) nr 2760/72 (EÜT L 293, lk 1; ELT eriväljaanne 11/11, lk 41) sõlmitud, heaks kiidetud ja kinnitatud lisaprotokollis (edaspidi „protokoll”) on selle artikli 1 kohaselt kindlaks määratud lepingu artiklis 4 nimetatud üleminekuetapi rakendamise tingimused, kord ja ajakava. Artikli 62 kohaselt moodustab protokoll lepingu lahutamatu osa.

11 Protokoll sisaldab II jaotist „Isikute ja teenuste liikumine”, mille I peatükk on „Töötajad”.

12 Selle peatüki artiklis 36 on kindlaks määratud tähtjad töötajate vaba liikumise järkjärguliseks elluviimiseks ühenduse liikmesriikide ja Türgi vahel artiklis 12 sätestatud põhimõtete kohaselt ning sätestatud, et assotsiatsiooninõukogu võtab vastu selleks vajalikud reeglid.

13 Protokoll artikkel 39 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Enne käesoleva protokoll jõustumisele järgneva esimese aasta lõppu võtab assotsiatsiooninõukogu vastu sotsiaalkindlustusmeetmed ühenduse piires liikuvate Türgi kodakondsusega töötajate ning nende ühenduses elavate perekondade jaoks.

2. Need sätted peavad kehtestatava korra kohaselt võimaldama Türgi kodakondsusega töötajatel liita eri liikmesriikides omandatud kindlustus- ja tööstaaži, mis seonduvad vanaduspensionide, surma puhul makstavate hüvitiste ja töövõimetuspensionidega ning tervishoiuteenuste osutamisega töötajatele ning nende ühenduses elavatele perekondadele. Nende meetmetega ei kohustata liikmesriike võtma arvesse Türgis omandatud staaži.

3. Eespool nimetatud meetmetega tuleb tagada peretoetuste maksmine, kui töötaja perekond elab ühenduses.”

14 Just protokoll artikli 39 alusel võttis lepinguga asutatud assotsiatsiooninõukogu 19. septembril 1980. aastal vastu otsuse 3/80.

15 Selle otsuse eesmärk on kooskõlastada liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeeme, et ühes või mitmes ühenduse liikmesriigis töötanud Türgi töötajad ning nende pereliikmed ja nende ülalpidamisel olnud isikud saaksid tavapärase sotsiaalkindlustusliikide raames hüvitisi.

16 Selleks kordavad otsuse 3/80 sätted põhiosas teatavaid sätteid nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrusest (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35) ning vähemal määral nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrusest (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83).

17 Otsuse 3/80 artiklid 1–4 asuvad I jaotises, mille pealkiri on „Üldsätted”.

18 Artikkel 1, mille pealkiri on „Mõisted”, on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas otsuses

a) kasutatakse mõisteid [...] „pereliige”, „toitja ülalpidamisel olnud isik”, „elamine”, [...] „perekülvitised”, „peretoetused” [...] samas tähenduses, mis on antud määruse (EMÜ) nr 1408/71 artiklis 1 [...];

b) tähistab „töötaja” isikut:

i) kes on kohustuslikult või vabatahtlikult jätkuvalt kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mida hõlmavad töötajate sotsiaalkindlustusskeemide liigid, võttes arvesse määruse (EMÜ) nr 1408/71 V lisa punkti A „Belgia” lõikes 1 sätestatud piiranguid;

ii) kes on kohustuslikult kindlustatud ühe või mitme riski suhtes, mis on kaetud käesolevas otsuses käsitletud sotsiaalkindlustusliikidega kõigi elanike või kogu töötava elanikkonna jaoks mõeldud sotsiaalkindlustuskeemi alusel, kui:

– sellist isikut võib pidada töötavaks isikuks sellise kindlustuskeemi haldamis- või rahastamisviisi põhjal või

– isik on selliste kriteeriumide puudumise korral kas kohustuslikult või jätkuvalt ja vabatahtlikult kindlustatud mõne muu lisas sätestatud ettenägematu asjaolu suhtes töötajate kindlustuskeemi alusel;

[...]” [Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

19 Mis puutub Saksamaasse, ei sisalda otsuse 3/80 artikli 1 punkti b alapunkti ii teises taandes mainitud lisa mingeid täpsustusi mõiste „töötaja” kohta.

20 Otsuse 3/80 artiklis 2, mille pealkiri on „Isikud, kelle suhtes otsus on kohaldatav”, on sätestatud:

„Käesolevat otsust kohaldatakse:

– töötajate suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on Türgi kodanikud,

– nende töötajate pereliikmete suhtes, kes elavad mõne sellise liikmesriigi territooriumil,

– nende töötajate ülalpidamisel olnud isikute suhtes.”

21 Otsuse 3/80 artikli 3 „Võrdne kohtlemine” lõikes 1, mis kordab määruse nr 1408/71 artikli 3 lõike 1 sõnastust, on sätestatud:

„Liikmesriigi territooriumil elavatel isikutel, kelle suhtes on kohaldatav käesolev otsus, on liikmesriigi õigusaktide alusel samasugused kohustused ja õigus saada samasuguseid hüvitisi kui kõnealuse liikmesriigi kodanikel, arvestades käesoleva otsuse erisätteid.”

22 Otsuse 3/80 artikli 4 „Reguleerimisala” lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat otsust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

a) hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral;

b) invaliidsushüvitised, sealhulgas hüvitised, mis on mõeldud töövõime säilitamiseks või parandamiseks;

c) vanadushüvitised;

d) toitjakaotushüvitised;

e) tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised;

f) matusetoetused;

g) töötushüvitised;

h) perehüvitised.”

- 23 Otsuse 3/80 III jaotises „Eri liiki hüvitistega seotud erisätted” on määrusest nr 1408/71 juhitud vastavalt kooskõlastamissättele, mis puudutavad hüvitisi haiguse ning raseduse ja sünnituse korral, invaliidsus-, vanadus- ja toitjakaotushüvitisi (-pensione), tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitisi, matusetoetusi ning perehüvitisi ja -toetusi.
- 24 Erinevalt kahest teisest otsusest, mille EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu samal kuupäeval vastu võttis, nimelt otsusest 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta ja otsusest 2/80, millega määrati kindlaks Türgile määratud eriabi rakendamise tingimused (avaldamata), ei ole otsuses 3/80 täpsustatud jõustumise kuupäeva.
- 25 Otsuse 3/80 artiklis 32 on sätestatud:
„Türgi ja Euroopa Ühendus võtavad kumbki end puudutavas osas käesoleva otsuse elluviimiseks vajalikud meetmed.”
- 26 8. veebruaril 1983. aastal esitas komisjon nõukogule ettepaneku anda Euroopa Majandusühenduses otsuse 3/80 rakendamiseks määrus (EÜT C 110, lk 1), milles on sätestatud, et seda otsust „kohaldatakse ühenduses” (artikkel 1) ning et on kehtestatud selle otsuse „täiendavad rakendusmeetmed”.
- 27 Nõukogu ei ole seda määruse andmise ettepanekut tänini vastu võtnud.

Liikmesriigi õigusnormid

- 28 Saksamaal antakse peretoetusi vastavalt 14. aprilli 1964. aasta Bundeskindergeldgesetzile (liitvabariigi peretoetusseadus, *BGBI. I*, lk 265, edaspidi „BKGG”).
- 29 BKGGs ette nähtud peretoetused, mis on osa perepoliitiliste meetmete tervikust, on mõeldud laste harimisega seotud rahalise koormuse kergendamiseks. Nii saab ühelapseline pere vastavalt BKGG paragrahvidele 10 ja 11 igal kuul 70 DEMi suuruse summa, millele lisandub teatav summa väikese sissetulekuga isikute jaoks.
- 30 BKGG paragrahvi 1 lõike 1 punktis 1 ja paragrahvi 2 lõikes 5 on sätestatud, et peretoetust võib taotleda iga isik, kelle alaline või peamine elukoht asub territooriumil, kus seda seadust kohaldatakse, kui tema ülalpeetava lapse alaline või peamine elukoht on samal territooriumil.
- 31 Pärast 1. jaanuaril 1994. aastal jõustunud ja 31. jaanuaril 1994. aastal *BGBI. I* lk 168 avaldatud muudatust on BKGG paragrahvi 1 lõikes 3 sätestatud, et Saksamaal elavatel välisriikide kodanikel on peretoetustele õigus ainult siis, kui neil on selles riigis elamise õigus (*Aufenthaltsberechtigung*) või elamisluba (*Aufenthaltsurlaubnis*).
- 32 Selles osas võrdsustab BKGG paragrahv 42 sakslastega ainult teiste ühenduse liikmesriikide kodanikud, pagulased ja kodakondsuseta isikud.
- 33 Vastavalt *Ausländergesetz*le (Saksamaa välismaalaste seadus) annavad riigis elamise õigus (*Aufenthaltsberechtigung*) ja elamisluba (*Aufenthaltsurlaubnis*) välismaalasele

iseseisva, tähtajatu või pikendamisvõimalusega tähtajalise elamisõiguse. Erielamisluba (*Aufenthaltsbewilligung*) on seevastu elamisluba, mis antakse kindlal eesmärgil ja tähtajaliselt ning mis välistab edasise alalise elamisloa saamise.

Põhikohtuasi

- 34 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et hr ja pr Sürül on Türgi kodanikud, kes elavad seaduslikult Saksamaal.
- 35 Hr Sürül lubati 1987. aastal sellesse riiki õppima.
- 36 Seejärel, 1991. aastal sai tema abikaasa loa perekonna taasühinemiseks tema juurde Saksamaale asuda.
- 37 Selles liikmesriigis on mõlemal Sürülil erielamisluba (*Aufenthaltsbewilligung*).
- 38 Lisaks sai hr Sürül seal õiguse töötada abina ühe kindla tööandja juures kuni kuusteist tundi nädalas ning ta teeb seda tööd saadud tööloaga ka tegelikult. Selle tegevuse pealt hr Sürül kohustuslikke haigus- ja vanaduskindlustusmaksid ei tasu, kuid tema tööandja on ta kindlustanud tööõnnetuste vastu.
- 39 Pr Sürülil ei ole seevastu lubatud palgatööd teha.
- 40 14. septembril 1992. aastal sünnitas pr Sürül Saksamaa territooriumil lapse, keda ta hooldab ja kasvatab abikaasade ühises kodus. Selles suhtes leiab Sozialgericht Aachen, et Saksa õigusnormide kohaselt loetakse kohustuslikud pensionikindlustusmaksed tasutuks isiku eest, kes kasvatab oma alla kolmeaastast last.
- 41 Bundesanstalt für Arbeit maksis seega pr Sürülile peretoetust ja ta sai 1993. aasta eest ka väikese sissetulekuga isikutele eraldatavat lisatoetust.
- 42 1. jaanuaril 1994. aastal jõustunud korra järgi lõpetas Bundesanstalt für Arbeit selle peretoetuse maksmise, põhjendades, et pr Sürül ei vasta sellest kuupäevast peale enam BKGs sätestatud toetuste andmise tingimustele, sest tal ei ole riigis elamise õigust (*Aufenthaltsberechtigung*) ega elamisluba (*Aufenthaltsurlaubnis*). 1994. aasta märtsis keeldus Bundesanstalt für Arbeit samal põhjusel pr Sürülile maksmast peretoetusi täiendavat toetust.
- 43 Kui vaie, mille pr Sürül nende otsuste peale esitas, oli tagasi lükatud, algatas ta menetluse Sozialgericht Aachenis, tõstes esile, et tema õigus Saksa kodanikega samasugusele kohtlemisele tuleneb EMÜ-Türgi assotsiatsiooni puudutavatest eeskirjadest, nii et see, mis liiki elamisluba talle asjaomases riigis anti, on ebaoluline.
- 44 Selle kohtu arvates ei luba ükski Saksa õigusnorm pr Sürülil peretoetust edasi saada, sest BKG 1. jaanuaril 1994. aastal jõustunud versioonis on sakslastega võrdsustatud ainult teiste Euroopa Ühenduse liikmesriikide kodanikud, pagulased ja kodakondsuseta isikud. Ta tahab siiski teada, ega EMÜ-Türgi assotsiatsiooni puudutavatest eeskirjadest tulene pr Sürülile õigust saada peretoetusi Saksa kodanikega samadel tingimustel.

Eelotsuse küsimused

- 45 Leides, et kohtuvaidluse tulemus sõltub seega ühenduse õiguse tõlgendamisest, otsustas Sozialgericht Aachen kohtuliku arutamise peatada, et esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kas Saksamaal elavale Türgi kodanikule, kes kuulub Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahelise assotsiatsiooni loomise lepinguga rajatud assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse 3/80 (edaspidi „otsus 3/80”) artiklis 2 määratletud isikute hulka, kelle suhtes otsus on kohaldatav, ning kellel on üksnes erielamisluba (*Aufenthaltsbewilligung*), tuleneb vahetult otsuse 3/80 artikli 3 ja artikli 4 lõike 1 punkti h sätete koosmõjust õigus, mis sõltub üksnes Saksa kodanike suhtes kohaldatavatest tingimustest, mitte muudest välisriikide kodanike suhtes kohaldatavatest tingimustest, mis on sätestatud peretoetuste seaduse 31. jaanuaril 1994. aastal avaldatud (*Bundesgesetzblatt I*, lk 168) versiooni paragrahvi 1 lõike 3 esimeses lauses (§ 1, Abs. 3, Satz 1, Bundeskindergeldgesetz)?

Sama küsimus üldsõnalisemalt:

Kas liikmesriigil on keelatud keelduda andmast Türgi kodanikule, kes kuulub otsuse 3/80 artiklis 2 määratletud isikute hulka, kelle suhtes otsus on kohaldatav, selle riigi õigusaktides ette nähtud peretoetust põhjendusel, et sellel isikul ei ole riigis elamise õigust (*Aufenthaltsberechtigung*) ega elamisluba (*Aufenthaltsurlaubnis*)?

2) Kas Türgi kodanik, kes elab liikmesriigi territooriumil, on otsuse 3/80 artikli 2 ja artikli 1 punkti b sätete koosmõju kohaselt töötaja staatuses nende kindlustusperioodide vältel, mil selle riigi õigusaktide kohaselt loetakse kohustuslikud pensionikindlustusmaksed lapse kasvatamise aja eest tasuta.

3) Kas Türgi kodanik, kes elab liikmesriigi territooriumil ja teeb seal tööloaga oma õpingute kõrvalt abitöö lepingu alusel kuni kuusteist tundi nädalas palgatööd, on töötaja staatuses otsuse 3/80 artikli 2 ning artikli 1 punkti b tähenduses nende koosmõjus üksnes selle asjaolu tõttu või on ta seda igal juhul asjaolu tõttu, et ta on tööõnnetuste vastu kohustusliku tööõnnetuskindlustusega kaitstud?”

- 46 Oma kolme eelotsuse küsimusega, mida tuleb uurida koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas otsuse 3/80 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see keelab liikmesriigil Türgi kodanikult, kes kuulub isikute hulka, kelle suhtes otsus on kohaldatav ning kellele ta on andnud loa oma territooriumil elada, kuid kellel on vastuvõtvast liikmesriigis üksnes kindlal eesmärgil ja kindlaks tähtajaks väljastatud ajutine elamisluba, nõuda riigis elamise õigust või elamisluba (*Aufenthaltsurlaubnis*), et ta võiks saada peretoetust oma lapsele, kes elab koos temaga nimetatud liikmesriigis, samas kui selle riigi kodanikel peab seal selleks üksnes elukoht olema.

- 47 Niiviisi ümbersõnastatud küsimustele vastamiseks tuleb esmalt uurida, kas otsuse 3/80 artikli 3 lõige 1 võib anda üksikisikule õigusi, millele see saab liikmesriigi kohtus tugineda. Jaatava vastuse korral tuleb järgmiseks kindlaks teha, kas see otsus hõlmab sellise Türgi kodaniku olukorda nagu põhikohtuasja hageja oma, kes nõuab liikmesriigis, kus tal on lubatud elada, põhikohtuasjas käsitletavat toetust, ning viimaks, kas otsuse 3/80 eelmainitud sättes esitatud diskrimineerimise keelu põhimõte sotsiaalkindlustuse valdkonnas keelab vastuvõtval liikmesriigil seada selle hüvitise saamisele Türgi kodanike jaoks piiravaid tingimusi kui oma kodanike jaoks.

Otsuse 3/80 artikli 3 lõike 1 vahetu õigusmõju

- 48 Saksa, Prantsuse, Madalmaade, Austria ja Ühendkuningriigi valitsus leiavad, et kuigi Euroopa Kohtul ei tulnud 10. septembri 1996. aasta otsuses kohtuasjas C-277/94: Taflan-Met jt (EKL 1996, lk I-4085) otsustada otsuse 3/80 artikli 3 lõike 1 vahetu õigusmõju üle, nähtub selle kohtuotsuse põhjendustest siiski, et see on üldiselt kohaldatav.
- 49 Selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et otsus 3/80 on oma iseloomult selline, et seda tuleb nõukogu hilisema õigusaktiga täiendada ja rakendada (punkt 33), ning et kuigi mõned selle sätted on selged ja täpsed, ei saa seda otsust kohaldada, kui nõukogu ei ole täiendavaid rakendusmeetmeid vastu võtnud (punkt 37).
- 50 Sellest järeldub, et ühelgi otsuse 3/80 sätteil ei ole liikmesriikide territooriumil vahetut õigusmõju, kuni nõukogu ei ole selle otsuse konkreetseks rakendamiseks vastu võtnud hädavajalikke täiendavaid meetmeid, nagu näiteks komisjoni esitatud määruse andmise ettepanekus leiduvad meetmed.
- 51 Selles osas tuleb meenutada, et eespool viidatud kohtuotsuse Taflan-Met jt punktides 21 ja 22 otsustas Euroopa Kohus, et tulenevalt EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsustele lepinguga antud siduvast iseloomust jõustus otsus 3/80 vastuvõtmise kuupäeval ehk 19. septembril 1980. aastal ning on seega lepinguosalistele siduv.
- 52 Samas kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et kuni nõukogu ei ole otsuse 3/80 rakendamiseks hädavajalikke täiendavaid meetmeid vastu võtnud, ei ole selle otsuse artiklites 12 ja 13 liikmesriikide territooriumil vahetut õigusmõju ning seega ei saa nad anda üksikisikutele õigusi, millele need saaksid liikmesriikide kohtutes tugineda.
- 53 Eespool viidatud kohtuasjas Taflan-Met jt taotlesid põhikohtuasja hagejad otsuse 3/80 artiklites 12 ja 13 sisalduvate kooskõlastamiseskirjade alusel invaliidsus- või toitjakaotuspensionid. Niisiis puudutas see kohtuasi järjest mitmes liikmesriigis elanud Türgi võõrtöötajate või nende ülalpidamisel olnud isikute õigust teatavatele sotsiaalkindlustushüvitistele eri liikmesriikide õigusaktide tehniliste kooskõlastamissätete alusel, mis olid esitatud selle otsuse III jaotise 2. peatükis „Invaliidsus” ja 3. peatükis „Vanadus- ja toitjakaotus (-pensionid)”.
- 54 Just selles kontekstis rõhutas Euroopa Kohus oma eespool viidatud kohtuotsuse Taflan-Met jt punktides 29 ja 30, et kui võrrelda määrust nr 1408/71 ja selle rakendusmäärust nr 574/72 otsusega 3/80, ilmneb, et kuigi viimase sõnastus kordab nende kahe määruse teatavaid sätteid, ei sisalda see suurt hulka täpseid ja üksikasjalikke sätteid, mida loeti määruse nr 1408/71 ühendusesiseseks rakendamiseks siiski vajalikuks. Punktis 32 rõhutas ta eriti, et kuigi otsuses 3/80 on kehtestatud kindlustusperioodide liitmise aluspõhimõtte haigus- ning rasedus- ja sünnitus-, invaliidsus- ja vanadushüvitiste, matusetootuste ja perehüvitiste puhul, viidates määruse nr 1408/71 asjakohastele sätetele, nõuab selle põhimõtte kohaldamine siiski, et eelnevalt võetaks vastu sellised täiendavad rakendusmeetmed, nagu on sätestatud määruses 574/72. Lisaks nentis Euroopa Kohus punktides 35 ja 36, et sedalaadi meetmed, nagu ka täpsustused hüvitiste kattumise vältimise ja kohaldatava õiguse kindlaksmääramise kohta, olid olemas ainult nõukogu (EMÜ) määruse andmise ettepanekus, mille komisjon esitas 8. veebruaril 1983. aastal otsuse 3/80 rakendamiseks ühenduses, kuid mida nõukogu ei ole veel vastu võtnud. Sellest järeldas Euroopa Kohus, et kuni neid rakendusmeetmeid ei ole vastu võetud, ei saa

otsuse 3/80 kooskõlastamiseskirjadele, millel põhikohtuasja hagejate nõuded põhinesid, liikmesriikide kohtutes vahetult tugineda.

- 55 Käesolev kohtuasi ei puuduta seevastu otsuse 3/80 III jaotises asuvaid kooskõlastamissätteid. Selleks et saada oma elukohaliikmesriigis üksnes selle riigi õiguse alusel sotsiaalkindlustushüvitisi vastuvõtva liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel, tugineb pr Sürül üksnes selle otsuse artikli 3 lõikele 1.
- 56 Lisaks ei sisalda komisjoni ettepanek anda määrus otsuse 3/80 rakendamiseks ühenduses ühtegi rakendussätet kõnealuse artikli 3 lõike 1 jaoks, mille tekst kordab määruse nr 1408/71 oma, mille rakendusmäärus nr 574/72 ei sisalda samuti selle sätte rakendusmeetmeid.
- 57 Sellest järeldub, et kuigi põhjendusi, mille alusel Euroopa Kohus eitas otsuse 3/80 artiklite 12 ja 13 vahetut õigusmõju, tuleb analoogia alusel kohaldada ka kõigi teiste selle otsuse sätete suhtes, mille praktiliseks rakendamiseks on vaja täiendavaid meetmeid, ei saa neid põhjendusi üle kanda otsuse artikli 3 lõikes 1 esitatud võrdse kohtlemise põhimõttele sotsiaalkindlustuse valdkonnas.
- 58 Sellises olukorras nagu põhikohtuasjas käsitletav ei saa tekkida mingeid tehnilisi probleeme seoses eri liikmesriikides omandatud kindlustus- ja tööstaaži liitmise, eri pädevate asutuste pakutavate hüvitiste kattumise vältimise ning kohaldatava õiguse kindlaksmääramisega, sest põhikohtuasja hageja rahuldub tuginemisega vastuvõtva liikmesriigi õigusnormide ja otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 esitatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte kohaldamisele nende koosmõjus. Seda nõuet saab uurida ilma, et oleks vaja kasutada kooskõlastamismeetmeid, mida nõukogu ei ole veel vastu võtnud.
- 59 Neil tingimustel ei saa Saksa, Prantsuse, Madalmaade, Austria ja Ühendkuningriigi väidet vastu võtta; niisiis tuleb kontrollida, kas otsuse 3/80 eelnimetatud artikli 3 lõige 1 vastab vajalikele tingimustele, et tal saaks olla liikmesriikide territooriumil vahetu õigusmõju.
- 60 Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb ühenduse ja kolmanda riigi vahel sõlmitud lepingu sätet käsitleda vahetult kohaldatavana juhul, kui sätte sõnastusest ning lepingu eesmärgist ja olemusest tulenevalt sisaldub sättes selge ja täpne kohustus, mille kohaldamiseks või toimimiseks ei ole tarvis võtta täiendavaid meetmeid (vt eriti 30. septembri 1987. aasta otsust kohtuasjas 12/86: Demirel, EKL 1987, lk 3719, punkt 14; 31. jaanuari 1991. aasta otsust kohtuasjas C-18/90: Kziber, EKL 1991, lk I-199, punkt 15, ja 16. juuni 1998. aasta otsust kohtuasjas C-162/96: Racke, EKL 1998, lk I-3655, punkt 31). 20. septembri 1990. aasta otsuses kohtuasjas C-192/89: Sevince (EKL 1990, lk I-3461, punktid 14 ja 15) täpsustas Euroopa Kohus, et samad tingimused kehtivad siis, kui on vaja kindlaks teha, kas EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse sätetel saab olla vahetu õigusmõju.
- 61 Selleks, et otsustada, kas otsuse 3/80 artikli 3 lõige 1 vastab neile kriteeriumidele, tuleb kõigepealt analüüsida selle sõnastust.
- 62 Selles osas tuleb nentida, et selles sättes on selgelt, täpselt ja tingimusteta keelatud kodakondsuse põhjal diskrimineerida isikuid, kes elavad ühe liikmesriigi territooriumil ning kelle suhtes saab kohaldada otsuse 3/80 sätteid.

- 63 Nagu komisjon õigustatult rõhutas, kehtestatakse selle võrdse kohtlemise reeglina konkreetne kohustus ning see on olemuselt selline, et üksikisikud saavad sellele liikmesriikide kohtutes tugineda, paludes kohtul jätta kohaldamata liikmesriigi õigusaktide diskrimineerivad sätted, mis seavad teatava õiguse andmise sõltuvusse tingimusest, mida oma riigi kodanikele ei esitata, ilma et see eeldaks täiendavaid rakendusmeetmeid (vt käesoleva otsuse punkte 56 ja 58).
- 64 Seda tõdemust kinnitab asjaolu, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikega 1 vaid rakendatakse ja täpsustatakse konkreetselt sotsiaalkindlustuse valdkonnas kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet, mis on sätestatud lepingu artiklis 9, kus lähtutakse EMÜ asutamislepingu artiklist 7, mis nüüd on EÜ asutamislepingu artikkel 6 (nüüd muudetuna EÜ asutamislepingu artikkel 12).
- 65 Lisaks kinnitab seda tõlgendust Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika (vt eespool viidatud kohtuotsust Kziber, punktid 15–23, mida on kinnitatud 20. aprilli 1994. aasta otsusega kohtuasjas C-58/93: Yousfi, EKL 1994, lk I-1353, punktid 16–19; 5. aprilli 1995. aasta otsusega kohtuasjas C-103/94: Krid, EKL 1995, lk I-719, punktid 21–24; 3. oktoobri 1996. aasta otsusega kohtuasjas C-126/95: Hallouzi-Choho, EKL 1996, lk I-4807, punktid 19 ja 20, ja 15. jaanuari 1998. aasta otsusega kohtuasjas C-113/97: Babahenini, EKL 1998, lk I-183, punktid 17 ja 18) seoses võrdse kohtlemise põhimõttega, mis on sätestatud Alžiiris 26. aprillil 1976. aastal allkirjastatud ning ühenduse nimel nõukogu 26. septembri 1978. aasta määrusega (EMÜ) nr 2210/78 (EÜT L 263, lk 1, ELT eriväljaanne 11/13, lk 40) kinnitatud Euroopa Majandusühenduse ja Alžeeria Demokraatliku Rahvavabariigi vahelise koostöölepingu artikli 39 lõikes 1 ning Rabatis 27. aprillil 1976. aastal allkirjastatud ning ühenduse nimel nõukogu 26. septembri 1978. aasta määrusega (EMÜ) nr 2211/78 (EÜT L 264, lk 1, ELT eriväljaanne 11/13, lk 155) kinnitatud Euroopa Majandusühenduse ja Maroko Kuningriigi vahelise koostöölepingu artikli 41 lõikes 1.
- 66 Vastavalt sellele kohtupraktikale on neil sätetel, mis keelavad sotsiaalkindlustuse valdkonnas igasuguse Alžeeria ja Maroko kodanike diskrimineerimise kodakondsuse alusel, võrreldes vastuvõtva liikmesriigi kodanikega, vahetu õigusmõju, hoolimata asjaolust, et koostöönõukogu ei ole võtnud vastu EMÜ-Alžeeria lepingu artikli 40 lõike 1 ega EMÜ-Maroko lepingu artikli 42 lõike 1 rakendusmeetmeid, mis puudutaksid vastavalt artiklis 39 ja artiklis 41 sätestatud põhimõtete rakendamist.
- 67 Eeltoodud tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 on täpsustatud, et seal sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu tuleb kohaldada, „arvestades käesoleva otsuse erisätteid”.
- 68 Selles osas piisab, kui rõhutada, et põhikohtuasjas käsitletavate peretoetuste osas ei ole otsusega 3/80 artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttele ette nähtud mingeid erandeid ega piiranguid. Võttes arvesse selle põhimõtte tähtsust, ei saa viidatud tingimus, mille sõnastus kordab määruse nr 1408/71 artikli 3 lõiget 1 ning mis on sätestatud ka nii lepingu artiklis 9 kui ka asutamislepingu artiklis 6, iseenesest muuta asjaolu, et säte, millest see tingimus lubab erandit teha (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsuse Sevince punkti 25), võttes riigisisese kohtlemise reeglilt tingimatu iseloomu, on vahetult kohaldatav.

- 69 Tõdemusele, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 sisalduv mittediskrimineerimise põhimõte võib üksikisikute olukorda vahetult reguleerida, ei leidu vastuväiteid ka siis, kui uurida selle lepingu eesmärki ja iseloomu, kuhu nimetatud säte kuulub.
- 70 Lepingu eesmärk on rajada assotsiatsioon, et edendada lepinguosaliste kaubandus- ja majandussuhteid, sh tööjõu valdkonnas, realiseerides järk-järgult töötajate vaba liikumist, et parandada Türgi rahva elatustaset ja hõlbustada tulevikus Türgi Vabariigi ühinemist ühendusega (vt lepingu neljandat põhjendust).
- 71 Artikli 62 järgi lahutamatu lepingu juurde kuuluva protokollis artiklis 36 on kindlaks määratud tähtjad töötajate vaba liikumise järkjärguliseks realiseerimiseks ning artiklis 39 sätestatud, et assotsiatsiooninõukogu peab võtma vastu sotsiaalkindlustusmeetmed ühenduse piires liikuvate Türgi kodakondsusega töötajate ning nende ühenduses elavate perekondade jaoks. Just selle alusel võttis assotsiatsiooninõukogu vastu otsuse 3/80, mille eesmärk on tagada sotsiaalkindlustushüvitiste maksmine ühenduses asuvatele Türgi võõrtöötajatele.
- 72 Lisaks ei takista asjaolu, et lepingu eesmärk on peamiselt soodustada Türgi majanduse arengut ning see sisaldab seega teatavat tasakaalutust ühenduse kohustustes asjaomase kolmanda riigi ees, ühendusel tunnustamast selle lepingu teatud sätete vahetut õigusmõju (vt analoogilist 5. veebruari 1976. aasta otsust kohtuasjas 87/75: Bresciani, EKL 1976, lk 129, punkt 23; eespool viidatud kohtuotsust Kziber, punkt 21, ja 12. detsembri 1995. aasta otsust kohtuasjas C-469/93: Chiquita Italia, EKL 1995, lk I-4533, punkt 34).
- 73 Nagu nähtub viimaks käesoleva kohtuotsuse punktidest 55, 56 ja 58, ei sõltu see, kas saab kohaldada nimetatud otsuse artikli 3 lõikes 1 sätestatud reeglit, et otsuse 3/80 kohaldamisalasse kuuluvad ja selles liikmesriigis elavad isikud tuleb võrdsustada vastuvõtva liikmesriigi kodanikega, keelates igasuguse asjaomaste isikute selle liikmesriigi õigusnormidest tuleneva diskrimineerimise kodakondsuse alusel, niisuguses kohtuasjas nagu põhikohtuasi selle otsuse teistest sätetest.
- 74 Eelnevatest kaalutlustest järeldub, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikega 1 on kehtestatud otsuse kohaldamisalas täpne ja tingimatu põhimõte, mida liikmesriikide kohtunikel on võimalik kohaldada ning mis seega saab üksikisikute õiguslikku olukorda reguleerida. Sellise sätte vahetu õigusmõju, mida tuleb seega tunnustada, tähendab, et üksikisikutel, kelle suhtes seda kohaldatakse, on õigus sellele liikmesriikide kohtutes tugineda.

Otsuse 3/80 artikli 3 lõike 1 kohaldamisala

- 75 Kuigi on selge, et põhikohtuasjas käsitletavad peretoetused kujutavad endast otsuse 3/80 artikli 4 lõike 1 punkti h tähenduses perehüvitisi ning kuuluvad järelikult selle sätte kohaldamisalasse, vaidlustab Saksa valitsus pr Sürüli kuulumise isikute hulka, kelle suhtes see otsus on kohaldatav.
- 76 Nii ei saa põhikohtuasja hagejat lugeda töötajaks otsuse 3/80 artikli 1 punkti b ja artikli 2 esimese taande tähenduses nende koosmõjus.
- 77 Saksa valitsus rõhutab selles osas oma kirjalikes märkustes, et sellest, kui keegi on ühe sotsiaalkindlustusliigi all kindlustatud, ei piisa, et anda talle töötaja staatust teiste sotsiaalkindlustusliikide seisukohalt, arvestades, et otsuse 3/80 artikli 1 punkti b

alapunktides i ja ii esitatud määratlusi ei tule tõlgendada nii, nagu need oleksid üksteise alternatiivid, vaid nii, et neid saab konkreetselt kohaldada kindlate ja eristatavate riskide ja skeemide suhtes. Seega ei piisa isegi asjaolust, et pr Sürülil oli kolm esimest aastat pärast lapse sündi seaduslik pensionikindlustus (vt käesoleva otsuse punkti 40), selleks, et tema suhtes saaks kohaldada teisi sotsiaalkindlustusliike, täpsemalt õigust peretoetustele.

- 78 Saksa valitsus lisab, et Saksamaal ei olene õigus peretoetustele kohustuslikust või vabatahtlikust sotsiaalkindlustusest, vaid see kuulub kõigile elanikele, olenemata nende ametialasest staatusest. Kuigi otsuse 3/80 artikli 1 punkti b alapunkti ii teises taandes nimetatud lisas ei ole Saksamaa jaoks eraldi rakendusmeetmeid sätestatud, tuleks käesoleval juhul kohaldada nimetatud otsuse artikli 25 lõike 1 kohaselt analoogia alusel määruse nr 1408/71 I lisa I punkti alapunkti C („Saksamaa”).
- 79 Saksa valitsuse väitel järeldeb sellest, et perehüvitiste valdkonnas, kuhu põhikohtuasjas käsitletav toetus kuulub, saab töötajaks lugeda ainult isikut, kellel on kohustuslik töötuskindlustus või kes saab selle kindlustusskeemi raames rahalisi haiguskindlustushüvitisi või sellega analoogilisi hüvitisi. Pr Sürül ei vasta aga ühelegi neist tingimustest.
- 80 Saksa valitsus jätkab, et põhikohtuasja hagejat ei saa lugeda ka töötaja pereliikmeks otsuse 3/80 artikli 1 punkti a ja artikli 2 teise taande tähenduses nende koosmõjus.
- 81 Pr Sürüli abikaasa on küll Saksamaal oma õpingute kõrvalt palgatööd teinud, kuid Saksa õiguse kohaselt ei olnud ta kohustatud hankima endale töötus-, haigus- ega vanaduskindlustust. Tasuda tuli üksnes kohustusliku tööõnnetuskindlustuse makseid ja neid maksis täies ulatuses hr Sürüli tööandja. Seega kuulus hr Sürül samadel põhjustel, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktis 77, üksnes nende otsuse 3/80 sätete kohaldamisalasse, mis käsitlevad õnnetuskindlustust, kuid mitte teisi sotsiaalkindlustusliike, eriti peretoetusi käsitlevate sätete omasse. Neil tingimustel ei saa hr Sürülit perehüvitiste õiguse saamiseks lugeda nimetatud otsuse tähenduses töötajaks ega tema naist töötaja pereliikmeks.
- 82 Nende argumentide põhjendatuse üle otsustamiseks tuleb esiteks rõhutada, et otsuse 3/80 artikli 1 punktis b antud „töötaja” määratlus vastab üldiselt määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a antud mõistele „töötaja”.
- 83 Vastavalt otsuse 3/80 artikli 1 punktile a kasutatakse mõistet „töötaja pereliige” samas tähenduses, mis on antud määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis f.
- 84 Otsuse 3/80 artiklis 2 sätestatud mõiste „isikud, kelle suhtes otsus on kohaldatav” määratlus juhindub määruse nr 1408/71 artikli 2 lõikes 1 esitatud samasugusest määratlusest.
- 85 Teiseks tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a antud mõiste „töötaja” määratlus „käesolevas määruses” üldise iseloomuga ja laieneb kõikidele isikutele – olenemata sellest, kas nad tegelevad kutsetegevusega või mitte –, kellel on kindlustatu staatus ühe või mitme liikmesriigi sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusaktide alusel (vt 31. mai 1979. aasta otsust kohtuasjas 182/78: Pierik II, EKL 1979, lk 1977, punkt 4). See termin tähistab kõiki isikuid, kes on kindlustatud mõne määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a mainitud sotsiaalkindlustusskeemi raames selles sättes kirjeldatud juhtumite vastu ja tingimustel (vt

3. mai 1990. aasta otsust kohtuasjas C-2/89: Kits van Heijningen, EKL 1990, lk I-1755, punkt 9).

- 86 Sellest järeldub, nagu Euroopa Kohus määruse nr 1408/71 kohta oma 12. mai 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-85/96: Martínez Sala (EKL 1998, lk I-2691, punkt 36) ja 11. juuni 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-275/96: Kuusijärvi (EKL 1998, lk I-3419, punkt 21) veel meenutas, et isikut loetakse töötajaks, kui ta on kas või ühe riski vastu kohustusliku või vabatahtliku kindlustuse raames üldises või spetsiifilises sotsiaalkindlustusskeemis kindlustatud, olenemata tema töösuhte olemasolust.
- 87 Mis puutub Saksa valitsuse vastuväitesse, mis tugineb määruse nr 1408/71 I lisa I punkti alapunkti C („Saksamaa”) kohaldamisele analoogia alusel, siis tuleb meenutada, et otsuse 3/80 artikli 25 lõikes 1 on sätestatud, et „käesoleva otsuse rakendamisel kehtivad määruse (EMÜ) nr 1408/71 I, III ja IV lisa”, järelikult saab nimetatud lisa otsuse 3/80 raames kohaldada.
- 88 Määruse nr 1408/71 I lisa I punkti „Töötajad ja/või füüsilisest isikust ettevõtjad [määruse artikli 1 punkti a alapunktid ii ja iii]” alapunktis C („Saksamaa”) on sätestatud:
- „Kui vastavalt käesoleva määruse III jaotise 7. peatükile perehüvitisi andev pädev asutus on Saksamaa asutus, siis käesoleva määruse artikli 1 punkti a alapunktis ii määratletud tähenduses:
- a) töötaja on töötuse vastu kohustuslikult kindlustatu või iga isik, kes sellise kindlustuse tõttu saab ravikindlustuse alusel rahalisi hüvitisi või nendega võrreldavaid hüvitisi;
- [...]”
- 89 Seoses sellega tuleb rõhutada, et nagu selle sätte sõnastusest selgesti nähtub, täpsustati või piirati määruse I lisa I punkti alapunktis C töötaja mõistet sama määruse artikli 1 punkti a alapunkti ii tähenduses üksnes perehüvitiste andmise osas vastavalt määruse III jaotise 7. peatükile (eespool viidatud kohtuotsuse Martínez Sala punkt 43).
- 90 Nagu kohtujurist oma 12. veebruari 1998. aasta ettepaneku punktides 57 ja 58 juba arutles, ei puuduta sellise isiku olukorda, nagu põhikohtuasjas käsitletakse, ükski III jaotise 7. peatüki säte. Põhikohtuasjas on kõik olulised tegurid selle vastuvõtva liikmesriigi sisesed, kus Sürüli abielupaar oma lapsega elab, ning põhikohtuasja hageja taotleb peretoetust selle riigi õigusnormide alusel (vt käesoleva otsuse punkte 55 ja 58).
- 91 Neil tingimustel ei saa määruse nr 1408/71 I lisa I punkti alapunktis C sätestatud piirangut põhikohtuasja hageja suhtes kohaldada, nii et see, kas ta on töötaja otsuse 3/80 tähenduses, tuleb kindlaks määrata üksnes sellesama otsuse artikli 1 punkti b alusel.
- 92 Põhikohtuasja toimikust nähtub lisaks, et pädevad Saksa asutused maksid esialgu pr Sürülile peretoetusi, hoolimata sellest, et ta ei vastanud määruse nr 1408/71 kõnealusele lisale, ning lõpetasid maksmise alles siis, kui 1. jaanuaril 1994. aastal jõustusid uued riiklikud õigusnormid, mis seadsid välismaalaste sedalaadi hüvitiste saamise õiguse sõltuvusse teatavat liiki elamisloast.
- 93 Eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes on sellisel Türgi kodanikul, nagu põhikohtuasjas käsitletakse, seega otsuse 3/80 tähenduses töötaja staatusega seotud õigused, kui ta on kas või ühe riski vastu kohustusliku või vabatahtliku kindlustuse raames mõnes selle otsuse

artikli 1 punktis b mainitud üldises või spetsiifilises sotsiaalkindlustuskeemis kindlustatud. See kehtib perioodi kohta, mille jooksul asjaomane isik oli seadusliku pensionikindlustuse raames kindlustatud, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus oma teises eelotsuse küsimuses kirjeldas.

- 94 Samuti on tal juhul, kui tegemist on perioodiga, mille jooksul ta ei olnud mõnes sotsiaalkindlustuskeemis kindlustatud, otsuse 3/80 tähenduses töötaja staatusega seotud õigused, kui on kindlaks tehtud, et tema mees on kas või ühe riski vastu kohustusliku või vabatahtliku kindlustuse raames mõnes nimetatud otsuse artikli 1 punktis b mainitud üldises või spetsiifilises sotsiaalkindlustuskeemis kindlustatud. See tingimus on täidetud, kui asjaomane isik on kohustusliku tööõnnetuskindlustusega kaitstud, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus oma kolmandas eelotsuse küsimuses märkis.
- 95 Selle üle, kas pr Sürülit ennast saab niiviisi töötajaks lugeda, tuleb otsustada eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kes on ainsana pädev talle esitatud vaidluse asjaolusid tuvastama ja hindama ning liikmesriigi õigust kohaldama. Kui see kogu kirjeldatud perioodi või selle osa puhul nii ei ole, tuleb sellelsamal kohtul kindlaks teha, kas pr Sürüli mees vastas mainitud perioodil käesoleva kohtuotsuse punktis 94 nimetatud tingimusele, et teda saaks lugeda töötajaks, nii et pr Sürül oleks Türgi töötaja abikaasana, kes on saanud loa asuda vastuvõtvasse liikmesriiki perekonna taasühinemiseks abikaasa juurde elama, töötaja perekonnaliige otsuse 3/80 tähenduses.

Otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 sätestatud diskrimineerimiskeelu ulatus

- 96 Olukorras, kus selline isik nagu põhikohtuasja hageja kuulub *ratione personae* otsuse 3/80 kohaldamisalasse, tuleb viimaks kindlaks teha, kas selle otsuse artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle järgi on keelatud kohaldada liikmesriigi õigusnorme, mis nõuavad sellelt isikult teatud liiki elamisluba, et ta võiks peretoetust saada.
- 97 Selles osas tuleb esmalt rõhutada, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 sätestatud igasuguse kodakondsusel põhineva diskrimineerimise puudumise põhimõte selle otsuse kohaldamisalal tähendab, et selle otsuse kohaldamisalasse kuuluvat Türgi kodanikku tuleb kohelda samamoodi nagu vastuvõtva liikmesriigi kodanikke, nii et selle liikmesriigi õigusaktides ei saa mõne õiguse andmist sellisele Türgi kodanikule seada sõltuvusse täiendavatest või rangematest tingimustest kui need, mida kohaldatakse oma kodanike suhtes (vt analoogilist 2. veebruari 1989. aasta otsust kohtuasjas 186/87: Cowan, EKL 1989, lk 195 punkt 10, eespool viidatud kohtuasja Kziber punkti 28 ja kohtuasja Hallouzi-Choho punkte 35 ja 36).
- 98 Sellest järeldub, et Türgi kodanik, kellel on lubatud siseneda liikmesriigi territooriumile, et ta saaks perekonna taasühinemise eesmärgil Türgi võõrtöötaja juurde elama asuda, ning kes seal viimase juures seaduslikult elab, peab saama vastuvõtvas liikmesriigis taotleda selle riigi õigusnormidega ette nähtud sotsiaalkindlustushüvitisi asjaomase liikmesriigi kodanikega samadel tingimustel.
- 99 Järgmiseks tuleb rõhutada, et sellise õigusakti nagu BKGG kohaselt võib peretoetust taotleda iga isik, kelle alaline või peamine elukoht asub territooriumil, kus seda õigusakti kohaldatakse, kui tema ülalpeetavate laste alaline või peamine elukoht on samal territooriumil.

- 100 Alates 1. jaanuarist 1994 on BKGs siiski sätestatud, et Saksamaal elavatel välisriikide kodanikel, keda ei saa sakslastega võrdsustada, on peretoetustele õigus ainult siis, kui neil on teatavat liiki elamisluba.
- 101 Nii ei saa põhikohtuasja hageja taoline Türgi kodanik, kellel lubatakse vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elada, kes seal ka tegelikult oma lapsega elab ja vastab seega kõigile tingimustele, mille asjaomased õigusnormid selle riigi kodanikele seavad, oma lapsele peretoetust üksnes asjaolu tõttu, et ta ei vasta tingimusele, mille kohaselt peab tal olema riigis elamise õigus või elamisluba (*Aufenthaltserlaubnis*).
- 102 Et sellist vastuväidet ei saa asjaomase liikmesriigi kodanikule esitada isegi juhul, kui ta elaks seal ainult ajutiselt, puudutab see tingimus olemuslikult ainult välismaalasi ja seega viib selle kohaldamine ebavõrdsele kohtlemisele kodakondsuse alusel.
- 103 Neil asjaoludel tuleb järeldada, et kui liikmesriik nõuab otsuse 3/80 kohaldamisalasse kuulvalt Türgi kodanikult teatavat liiki elamisluba, et ta saaks sellist hüvitist nagu põhikohtuasjas käsitletav toetus, samas kui niisugust dokumenti selle riigi kodanikelt ei nõuta, kujutab see endast diskrimineerimist nimetatud otsuse artikli 3 lõike 1 tähenduses.
- 104 Et Euroopa Kohtule ei ole esitatud ühtegi argumenti, mis niisugust erinevat kohtlemist objektiivselt põhjendaks, on see diskrimineerimine otsuse 3/80 kõnealuse sättega kokkusobimatu.
- 105 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes tuleb otsuse 3/80 artikli 3 lõiget 1 tõlgendada nii, et see keelab liikmesriigil Türgi kodanikult, kes kuulub isikute hulka, kelle suhtes otsus on kohaldatav ning kellele ta on andnud loa oma territooriumil elada, kuid kellel on vastuvõtvas liikmesriigis üksnes kindlal eesmärgil ja kindlaks tähtajaks väljastatud ajutine elamisluba, nõuda riigis elamise õigust või elamisluba (*Aufenthaltserlaubnis*), et ta võiks saada peretoetust oma lapsele, kes elab koos temaga nimetatud liikmesriigis, samas kui selle riigi kodanikel peab seal selleks üksnes elukoht olema.

Käesoleva otsuse ajaline kehtivus

- 106 Oma suulistes märkustes palusid Saksa, Prantsuse ja Ühendkuningriigi valitsus, et Euroopa Kohus piiraks käesoleva otsuse kehtivust ajaliselt, kui ta peaks otsustama, et otsuse 3/80 artikli 3 lõikes 1 sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et see lubab põhikohtuasja hageja taolisel Türgi kodanikul taotleda vastuvõtvas liikmesriigis peretoetust selle riigi kodanikega samadel tingimustel. Need valitsused rõhutavad, et selline otsus võib seada kahtluse alla suure hulga juba teatava aja kehtinud liikmesriigi õigusnormide alusel kehtestatud õiguslikke suhteid ja põhjustada liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemidele tõsiseid rahalisi tagajärgi.
- 107 Selles osas tuleb meenutada Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt see tõlgendus, mille ta ühenduse õigusnormile talle asutamislepingu artiklis 177 usaldatud pädevusega annab, selgitab ja täpsustab vajaduse korral selle õigusnormi tähendust ja ulatust nii, nagu sellest tuleks aru saada ja jõustumisest saadik rakendada. Sellest järeldub, et niiviisi tõlgendatud õigusnormi võib kohaldada ja peab kohus kohaldama isegi enne tõlgendustaotluse esitamise kohta tehtud kohtuotsust tekkinud ja loodud õigussuhete suhtes, kui tingimused, mis lubavad vaidlust selle õigusnormi kohaldamise üle pädevates kohtutes arutada, on

muidu täidetud (vt eriti 2. veebruari 1988. aasta otsust kohtuasjas 24/86: Blaizot, EKL 1988, lk 379, punkt 27).

- 108 Euroopa Kohus võib üksnes erandkorras ja vastavalt ühenduse õiguskorra lahutamatuks osaks olevale õiguskindluse põhimõttele piirata huvitatud isikute võimalust tugineda sättele, mida ta on tõlgendanud selliselt, et heas usus rajatud õigussuhted on muutunud kaheldavaks. Selline piiramine on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt lubatud ainult samas kohtuotsuses, milles otsustatakse taotletud tõlgenduse üle (vt eriti 24. septembri 1998. aasta otsust kohtuasjas C-35/97: komisjon vs. Prantsusmaa, EKL 1998, lk I-5325, punkt 49).
- 109 Käesoleval juhul tuleb esmalt nentida, et Euroopa Kohtul palutakse esmakordselt tõlgendada otsuse 3/80 artikli 3 lõiget 1.
- 110 Järgmiseks, eespool viidatud kohtuotsuse Taflan-Met jt kohta võib igati oletada, et see löi ebakindla olukorra üksikisikute õiguse osas tugineda liikmesriigi kohtus eelnimetatud otsuse artikli 3 lõikele 1.
- 111 Neil asjaoludel ei luba ülekaalukad õiguskindluse kaalutlused muuta küsitavaks õiguslikke suhteid, mis on enne käesoleva kohtuotsuse väljakuulutamist lõplikult lahendatud, kui see küsitavaks muutmine paiskaks tagasiulatuvalt segi liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide rahastamise.
- 112 Et aga mitte asjatult kahjustada üksikisikutele ühenduse õigusest tulenevate õiguste kohtulikku kaitset, tuleb selle kohtuotsuse mõju piirangust näha ette erand isikute puhul, kes on enne seda kuupäeva esitanud kohtule hagi või esitanud sellega võrdväärse nõude.
- 113 Järelikult tuleb otsustada, et otsuse 3/80 artikli 3 lõike 1 vahetule õigusemõjule ei saa tugineda nendes nõuetes, mis puudutavad otsuse kuulutamisele eelnevate perioodidega seotud hüvitisi, välja arvatud isikute puhul, kes on enne seda kuupäeva esitanud kohtule hagi või esitanud sellega võrdväärse nõude.

Kohtukulud

- 114 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Saksa valitsuse, Prantsuse valitsuse, Madalmaade valitsuse, Austria valitsuse ja Ühendkuningriigi valitsuse ning komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse see kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Sozialgericht Aacheni 24. juuli 1996. aasta määrusega esitatud küsimustele, otsustab:

1. Assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse 3/80 (Euroopa Ühenduste liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta Türgi töötajate ja nende pereliikmete suhtes) artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see keelab liikmesriigil Türgi kodanikult, kes kuulub isikute hulka, kelle suhtes otsus on

kohaldatav ning kellele ta on andnud loa oma territooriumil elada, kuid kellel on vastuvõtvast liikmesriigis üksnes kindlal eesmärgil ja kindlaks tähtajaks väljastatud ajutine elamisluba, nõuda riigis elamise õigust või elamisluba, et ta võiks saada peretoetust oma lapsele, kes elab koos temaga nimetatud liikmesriigis, samas kui selle riigi kodanikel peab seal selleks üksnes elukoht olema.

2. Otsuse 3/80 artikli 3 lõike 1 vahetule õigusmõjule ei saa tugineda nendes nõuetes, mis puudutavad otsuse kuulutamisele eelnevate perioodidega seotud hüvitisi, välja arvatud isikute puhul, kes on enne seda kuupäeva esitanud kohtule hagi või esitanud sellega võrdväärse nõude.

Rodríguez Iglesias

Puissochet

Hirsch

Jann

Moitinho de Almeida

Gulmann

Murray

Edward

Ragnemalm

Sevón

Schintgen

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 4. mail 1999. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias